

Leszek PAWLIKOWICZ

Uniwersytet Rzeszowski¹

Zakład Historii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych

lpawlik@ur.edu.pl

ORCID 0000-0002-4389-1937

<https://doi.org/10.34739/dsd.2019.01.04>

ROLA SAMOLOTÓW BOJOWYCH SIŁ POWIETRZNO-KOSMICZNYCH FEDERACJI ROSYJSKIEJ PODCZAS PIERWSZYCH TRZECH TYGODNI INTERWENCJI WOJSKOWEJ W SYRII W 2015 ROKU

ABSTRAKT: Rosyjska interwencja w Syrii jest pierwszym od 1991 roku aktem o znacznej skali bezpośredniego zaangażowania Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej w konflikcie militarnym na terytorium nie wchodzącym w skład byłego Związku Radzieckiego a zarazem pierwszą operacją w historii FR (i wcześniej ZSRR), w którym wiodącą rolę – zarówno w składzie skierowanego tam kontyngentu wojskowego, jak i w odniesieniu do rezultatów działań – odegrały siły powietrzne. W niniejszej publikacji zwrócono uwagę na genezę oraz przedstawiono poszczególne fazy zaangażowania samolotów bojowych przywołanego rodzaju sił zbrojnych w początkowym etapie rosyjskiej interwencji, jak również dokonano próby oceny powodów wyjątkowej skuteczności wspomnianej operacji na przebieg całej wojny.

SŁOWA KLUCZOWE: Rosja, interwencja, siły powietrzne, Syria

THE ROLE OF COMBAT AIRCRAFTS OF THE AIR AND SPACE FORCE OF THE RUSSIAN FEDERATION DURING THE FIRST THREE WEEKS OF MILITARY INTERVENTION IN SYRIA IN 2015

ABSTRAKT: The Russian intervention in Syria has been the first act of a considerable scale since 1991 of a direct involvement of the Armed Forces of the Russian Federation in a military conflict on a territory not included in the former Soviet Union. At the same time, it became the first operation in the history of the Russian Federation (and formerly the USSR) in which a leading role – both in the composition of the military contingent addressed there, as well as in relation to the results of actions – played the air force. This publication focuses on the genesis and the different phases of the engagement of combat aircraft of the mentioned type of armed forces in the initial stage of Russian intervention, as well as an attempt to assess the reasons for the exceptional effectiveness of the operation on the course of the entire war.

KEYWORDS: Russia, intervention, air force, Syria

---

¹ University of Rzeszów.

WPROWADZENIE

Rozpoczęta we wrześniu 2015 roku rosyjska interwencja w Syrii jest pierwszym od czasów wojny domowej w Jugosławii (tzw. incydentu na międzynarodowym lotnisku w Pristinie w czerwcu 1999 roku)² aktem bezpośredniego uczestnictwa Federacji Rosyjskiej w konflikcie militarnym na terytorium nie wchodzącym w skład byłego Związku Radzieckiego i zarazem pierwszym wydarzeniem o takiej skali zaangażowania na wspomnianym obszarze od chwili upadku byłego imperium³.

Ze względu na wieloaspektowy charakter prowadzonych działań oraz ograniczenia tekstowe wynikające z charakteru niniejszej publikacji zawęziłem jej zakres do analizy roli odegranej przez samoloty bojowe Sił Powietrzno-Kosmicznych Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej (*Воздушно-космические силы Вооружённых сил Российской Федерации – В-КС ВС РФ*) w pierwszych trzech tygodniach interwencji, gdyż ich udział (w ramach liczącego ok. 4.000 żołnierzy rosyjskiego kontyngentu wojskowego) w bardzo znacznym stopniu przyczynił się do zasadniczego zwrotu w tym konflikcie i ostatecznego przejęcia inicjatywy przez siły prorządowe. Jednocześnie w dostępnych analizach nader rzadko eksponowano szczegółowe dane na temat skali i udziału WK-S we wspomnianej wojnie. Dlatego celem niniejszego artykułu jest zniwelowanie luki informacyjnej w tym zakresie, jak również próba dokonania oceny roli samolotów bojowych przywołanego rodzaju sił zbrojnych w początkowym etapie rosyjskiej interwencji.

FAZA WSTĘPNA. TWORZENIE ZAPLECZA LOGISTYCZNEGO I KONCENTRACJA SIŁ

Według zachodnich analityków strategiczna decyzja o włączeniu się Rosji do bezpośrednich działań na terenie Syrii zapadła już wiosną 2015 roku i wynikała nie tylko z zamiaru udzielenia pomocy dla – znacznie osłabionych walkami z różnymi ugrupowaniami opozycyjnymi (w tym ISIS) – syryjskich sił zbrojnych (kontrolujących wówczas zaledwie 25-30% terytorium Syrii) w celu uniknięcia niekontrolowanego załamania się reżimu Assada, lecz także – a może przede wszystkim – zapewnienia ochrony jedynej stałej, rosyjskiej bazy morskiej położonej w obszarze Morza Śródziemnego (zlokalizowanej w mieście Tartus). Przygotowania i samą operację przeprowadzono przy ścisłej współpracy z Iranem⁴.

Zalążkiem, a następnie głównym ośrodkiem działań rosyjskich samolotów bojowych stała się baza lotnicza syryjskiego lotnictwa morskiego w Hmajmim przylegająca do międzynarodowego portu lotniczego Bassel Al-Assad, a położona 20 km na południowym-wschodzie od miasta Latakia. To czwarte największe miasto Syrii liczące (według spisu powszechnego z 2004 roku)

² Vide J. Norris, *Collision Course: NATO, Russia and Kosovo*, Westport 2005, s. 269-287.

³ J. Binnie, *Russia begins airstrike in Syria*, „Jane’s Defence Weekly”, 7 October 2015, s. 4.

⁴ H. Spaulding, et. al., *Russian Deployment to Syria: Putin’s Middle East Game Changer*, “Warning Intelligence Update”, Institute for the Study of War, 17 September 2015, s. 1; B. Taghvaei, *What is Russia’s agenda?* „Air Forces Monthly”, November 2015, s. 5; Y. Lappin, J. Binnie, *Russia, Iran step up support to prevent collapse of Assad forces*, „Jane’s Defence Weekly”, 16 September 2015, s. 4.

383.800 mieszkańców i będące zarazem największym morskim portem handlowym tego kraju zbudowanym od podstaw począwszy od 1950 roku⁵.

Do chwili wybuchu wojny domowej w Syrii w marcu 2011 roku stacjonowała tam jednostka syryjskiego lotnictwa morskiego, w skład której wchodziło ogółem 13 śmigłowców, z czego 2 śmigłowce Ka-28 mogące operować także z lądowisk dużych okrętów wojennych oraz 11 śmigłowców-amfibii Mi-14PŁ zdolnych do lądowania bezpośrednio na powierzchni morza⁶.

W dniu 26 sierpnia w stolicy Syrii – Damaszku – Rosja i Syria podpisały, obejmującą 12 artykułów, umowę umożliwiającą nieograniczone czasowo i bezpłatne korzystanie z bazy Hmajmim przez Federację FR. Poza przyznaniem rosyjskiemu personelowi wojskowemu, jak również członkom rodzin immunitetu jurysdykcyjnego stanowiła, że ochrona lądowa bazy miała spoczywać na syryjskich siłach zbrojnych, natomiast strona rosyjska miała odpowiadać za obronę powietrzną i wewnętrzną kontrolę personelu bazy (umowa weszła w życie po jej ratyfikacji przez parlamenty obu państw, co nastąpiło ostatecznie po prawie 15 miesiącach od jej podpisania – 12 listopada 2016 r.)⁷.

Choć wstępne prace adaptujące bazę Hmajmim do stacjonowania samolotów bojowych W-KS rozpoczęły się już w lipcu, to jednak większość robót budowlanych rosyjskie pododdziały wojsk inżynieryjnych zaczęły realizować w ostatnim tygodniu sierpnia. Nieopodal już istniejących dwóch równoległych pasów startowych (każdy o długości 2.800 m i szerokości do 48 metrów) zbudowano m. in.: nowe centrum łączności, kilka magazynów i szereg klimatyzowanych obiektów mieszkalnych z prefabrykatów dla ponad 1.500 ludzi. Do 20 września zainstalowano ponadto przenośną wieżę kontroli lotów, radar rozpoznania powietrznego P-18 (oznaczony wg kodu NATO jako Spoon Rest) o zasięgu do 250 km, a pieczę nad ochroną bazy przejęły pododdziały 810. Brygady Piechoty Morskiej (stacjonującej w Sewastopolu) wyposażone m. in. w 6 do 7 czołgów T-90, 26 transporterów opancerzonych BTR-82A oraz od 12 do 15 haubic D-30 (ich pierwszy transport przybył do Syrii 23 sierpnia na pokładzie okrętu desantowego „Nikołaj Filczenkow”, a następne przyplłynęły na pokładach kolejnych 6 okrętów desantowych i 1 statku handlowego)⁸.

Począwszy od 7 września 4 najcięższe samoloty transportowe An-124-100 (w tym 3 z 224. Oddziału Lotniczego stacjonującego w 6955. Bazie Lotniczej w Twerze-Migałowo i 1 z 556.

⁵ B. Turner (ed.), *The Statesman's Yearbook 2015. The Politics, Cultures and Economies of the World*, Basingstoke-New York 2014, s. 1186.

⁶ D. Willis, *Aerospace Encyclopedia of World Air Forces*, London-Westport 1999, s. 271-272; *Jane's Fighting Ships 2009-2010* (ed. S. Saunders), Jane's Information Group, Coulsdon 2009, s. 784; J. Binnie, S. O'Connor, G. Jennings, *Russia deploys powerful strike group to Syria*, „Jane's Defence Weekly”, 30 September 2015, s. 20.

⁷ Tekst umowy *vide*: *Соглашение между Российской Федерацией и Сирийской Арабской Республикой о размещении авиационной группы Вооруженных Сил Российской Федерации на территории Сирийской Арабской Республики*, 26 августа 2015 г., http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?doc_itself=&collection=1&backlink=1&nd=201112839&page=1&rdk=0#10 (12.12.2018).

⁸ H. Spaulding, et.al., *op. cit.*, s. 2-3; S. Büttner, *A Russian Proxy War in Syria: Moscow's Military Intervention in the Middle East*, „Combat Aircraft”, December 2015, s. 25; J. Binnie, S. O'Connor, G. Jennings, *Russia deploys...*, s. 20; Y. Lappin, J. Binnie, *Russia, Iran step up support...*, s. 4; L. Martin-Vézian (ed.), *Russian Intervention in Syria: Direct involvement – Limited Escalation with Turkey*, 11 December 2015, https://i1.wp.com/www.offiziere.ch/wp-content/uploads/001/2015/12/RussianInSyria_v2.1.png?ssl=1, (17.12.2018).

Pułku Lotnictwa Transportowego dyslokowanego w 6957. Bazie Lotniczej w miejscowości Seszcza – na terenie Zachodniego Okręgu Wojskowego) oraz 6 ciężkich Ił-76MD (z przywołanego wyżej 224. Oddziału Lotniczego) rozpoczęło transport z niektórych rosyjskich lotnisk (m.in. z Czkałowski k. Moskwy, Mozdoku i Krymska) różnego typu amunicji i sprzętu wojskowego, w tym m. in. śmigłowców szturmowych Mi-24P oraz transportowo-ratowniczych Mi-8AMTSz – należących do 337. Samodzielnego Pułku Śmigłowców stacjonującego w 562. Bazie Lotnictwa Armijnego w Tołmaczewie k. Nowosybirsk w Centralnym Okręgu Wojskowym (do 20 września w Hmajmim znalazło się ogółem 16 wspomnianych maszyn, z czego aż 12 stanowiły Mi-24P)⁹.

Pierwsze 4 dwumiejscowe myśliwce wielozadaniowe Su-30SM ze 120. Mieszanego Pułku Lotniczego pojawiły się na płycie lotniska już 18 września dokonując przebazowania z położonej we Wschodnim Okręgu Wojskowym macierzystej 412. Bazy Lotniczej w Domna (zlokalizowanej ok. 400 km na wschód od Jeziora Bajkał) poprzez międzylądowania w dwóch bazach lotniczych: Czelabińsku-Szagoł i Mozdoku¹⁰. Warto dodać, że jeszcze do maja 2015 roku Domna była jedynym miejscem stacjonowania tych samolotów w ramach Sił Powietrzno-Kosmicznych Federacji Rosyjskiej. Były to bowiem jedne z najnowszych taktycznych samolotów bojowych Rosji (zaklasyfikowane do generacji 4 +), które weszły na wyposażenie W-KS niecałe trzy lata wcześniej (w listopadzie 2012 roku) i według stanu na wrzesień 2015 roku w posiadaniu tego rodzaju sił zbrojnych znajdowało się zaledwie 34 egzemplarze wspomnianych maszyn. Kolejne 8 egzemplarzy przejęła marynarka wojenna, ale nie osiągnęły one jeszcze wówczas pełnych zdolności operacyjnych¹¹.

Dzień później, 19 września, do Hmajmim przybyła – ze składu 960. Pułku Lotnictwa Szturmowego – eskadra 12 samolotów szturmowych Su-25, stacjonująca w 6973. Bazie Lotniczej w północnokaukaskim Primorsko-Achtarsku na terenie Południowego Okręgu Wojskowego (poza wykorzystaniem do przebazowania lotniskiem w Mozdoku dokonała jeszcze międzylądowania w irańskiej bazie lotniczej w Szachrochi). 10 maszyn eskadry stanowiły jednomiejscowe zmodernizowane samoloty bojowe Su-25SM (zaliczane do generacji 4 +, a znajdujące się na wyposażeniu jednostek od stycznia 2006 roku) a 2 dwumiejscowe wszkolno-bojowe Su-25UB (oficjalnie wprowadzone do służby w 1987 roku)¹².

⁹ S. Büttner, *op. cit.*, s. 25-26; B. Taghvaei, 'Syria Express', "Combat Aircraft", December 2015, s. 27; idem, *What is Russia's agenda?*, "Air Forces Monthly", November 2015, s. 6; J. Binnie, S. O'Connor, G. Jennings, *Russia deploys...*, s. 20; J.A. Tirpak, *Russian Roulette*, „Air Force Magazine”, December 2015, s. 43. W ostatnim z wymienionych źródeł wspomniano o nowszej wersji śmigłowców Mi-8 (oznaczonej jako Mi-17), jednak przeczy to bardziej precyzyjnym danym przytaczanym w pozostałych źródłach.

¹⁰ S. Büttner, *op. cit.*, s. 26; B. Taghvaei, 'Syria Express'..., s. 27; idem, *What is Russia's...*, s. 6; A. Mladenov, *Force Report: Russian Air Force Frontal Aviation. Back to the Future of Red Fighters*, "Air Forces Monthly", October 2015, s. 47, 49-50, 57; B. Gunston (ed.), *IHS Jane's All the World's Aircraft: Development & Production 2016-2017*, Coulsdon 2016, s. 582-583.

¹¹ *IHS Jane's All the World's Aircraft...*, s. 583; A. Mladenov, *Force Report...*, s. 47, 50.

¹² S. Büttner, *op. cit.*, s. 26; B. Taghvaei, 'Syria Express'..., s. 27; idem, *What is Russia's...*, s. 4, 6; J. Binnie, S. O'Connor, G. Jennings, *Russia deploys...*, s. 20; A. Mladenov, *Force Report...*, s. 57, 58.

Z kolei dwa dni później, 21 września, перебазowano do Hmajmim eskadrę 12 taktycznych samolotów bombowych Su-24 z 2. Gwardyjskiego Pułku Lotnictwa Bombowego dyslokowanego w 6980. Bazie Lotniczej położonej w miejscowości Czelabińsk-Szagoł w Centralnym Okręgu Wojskowym. Spośród owego tuzina 8 samolotów reprezentowało starą i już wycofywaną wersję Su-24M (oficjalnie przyjętą do uzbrojenia jeszcze w czerwcu 1983 roku), a 4 zmodernizowaną Su-24M2 (wprowadzoną na wyposażenie jednostek od sierpnia 2006 roku)¹³.

Cykl przylotów zamykało przybycie 26 września 6 bardzo nowoczesnych (zaliczanych do generacji 4 + +), taktycznych samolotów myśliwsko-bombowych Su-34 (użytkowanych w jednostkach od grudnia 2010 roku) z 858. Pułku Lotnictwa Bombowego stacjonującego w 6970. Bazie Lotniczej w – położonym na północ od Kaukazu – Morozowsku, na terenie Południowego Okręgu Wojskowego¹⁴.

Ogółem do 26 września w bazie Hmajmim znalazły się 34 rosyjskie samoloty bojowe i 16 śmigłowców (z kolei przed 30 września przybył do wspomnianej bazy samolot zwiadu radioelektronicznego Il-20M, który jednak – ze względu na specyfikę własnych zadań – nie wziął bezpośredniego udziału w walkach, a 1 października 2 myśliwce bombardujące Su-34 powróciły do Rosji)¹⁵. Była to zatem relatywnie nieliczna – ale znacząca pod względem siły – grupa lotnicza, gdyż w tym samym czasie spośród 208 samolotów bojowych lotnictwa syryjskiego realną wartość bojową posiadało 40 samolotów myśliwskich MiG-29 i 20 myśliwsko-bombowych Su-24MK, jednakże – według zachodnich ekspertów – jedynie 70% z nich było gotowych do działań¹⁶.

W dniu 30 września 2019 roku rosyjskie władze przyznały, że baza lotnicza w Hmajmim osiągnęła zdolność operacyjną stając się zarazem głównym ośrodkiem dowodzenia dla rosyjskich jednostek lotniczych uczestniczących w syryjskiej wojnie domowej (na przełomie września i października dodatkowo rozmieszczono na jej obrzeżach 1 samobieżny przeciwlotniczy zestaw artyleryjsko-rakietowy 96K6 Pancyr-S1 [wg kodu NATO oznaczony jako SA-22 Greyhound] o zasięgu do 15 km). Według zachodnich źródeł wywiadowczych jej personel liczył wówczas ok. 2.000 żołnierzy i w ciągu następnego miesiąca wzrósł do niemal 4.000¹⁷.

¹³ S. Büttner, *op. cit.*, s. 26; B. Taghvaei, 'Syria Express'..., s. 27; idem, *What is Russia's...*, s. 6; J. Binnie, S. O'Connor, G. Jennings, *Russia deploys...*, s. 20; J. Binnie, *Russian airpower settles in for Syrian campaign*, „Jane's Defence Weekly”, 14 October 2015, s. 5; A. Mladenov, *Force Report...*, s. 54, 57; *Russian Intervention in Syria...*, https://i1.wp.com/www.offiziere.ch/wp-content/uploads/001/2015/12/RussianInSyria_v2.1.png?ssl=, (17.12.2018).

¹⁴ S. Büttner, *op. cit.*, s. 26; B. Taghvaei, 'Syria Express'..., s. 27; idem, *What is Russia's...*, s. 6; A. Mladenov, *Force Report...*, s. 54, 57.

¹⁵ S. Büttner, *op. cit.*, s. 26; B. Taghvaei, *What is Russia's...*, s. 6; J.A. Tirpak, *op. cit.*, s. 43; S. O'Connor, *Humaymin Air Base, Syria*, „Jane's Defence Weekly”, 28 October 2015, s. 42; J. Binnie, *Russian airpower settles...*, s. 5.

¹⁶ B. Taghvaei, *What is Russia's...*, s. 5.

¹⁷ T. Ripley, J. Binnie, *Russia to deploy artillery, helicopters to Syrian fronts*, „Jane's Defence Weekly”, 11 November 2015, s. 5; D. Steshin and A. Kots, *Report from the Syria Frontline*, „South Front: Analysis Intelligence” (<https://southfront.org/report-from-the-syria-frontline/>) – dostęp 18.01.2019 r.; Y. Lappin, *No Progress reported from initial Israel, Russia deconfliction meeting*, „Jane's Defence Weekly”, 14 October 2015, s. 6; S. O'Connor, *op. cit.*, s. 42; S. Büttner, *op. cit.*, s. 25; *Russian Intervention in Syria...*, <https://i1.wp.com/www.offiziere.ch/wp-content/uploads/001/2015/12/RussianInSyria2.1.png?ssl=1>, (17.12.2018); *IHS Jane's Land Warfare Platforms: Artiller & Air Defence 2014-2015* (ed. C.F. Foss, J.C. O'Halloran), IHS-Jane's, Coulsdon 2014, s. 452-455.

FAZA OPERACYJNA. SIŁY WK-S NA TERYTORIUM SYRII I ICH UDZIAŁ W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

Jeszcze tego samego dnia na podstawie rozkazu wydanego przez prezydenta Putina Rosjanie wykonali co najmniej 20 lotów bojowych atakując 12 celów zlokalizowanych ponad 100 km na południowy-wschód od Latakii w pasie miast: Ar-Rastan, Al-Zaafaranah, Talbiseh i Hims (dla porównania – według źródeł amerykańskich – 30 września lotnictwo syryjskie wykonało ok. 30 lotów)¹⁸. Z kolei 1 października w 18 lotach bojowych zaatakowano 12 celów położonych w tym samym rejonie wokół miast Hama i Hims, jak również 90 km na północny-wschód od Latakii w rejonie miasta Idlib, gdzie operowały ponadto samoloty syryjskich sił powietrznych. Natomiast 2 października wykonano co najmniej 20 lotów bojowych, w ramach których przeprowadzono uderzenia na 9-18 celów¹⁹.

Obiektami nalotów były m.in.: składy broni, sprzętu wojskowego i amunicji, umocnione punkty dowodzenia, a także ośrodki szkoleniowe i pozostałe miejsca koncentracji opozycyjnych formacji zbrojnych. Użyto przy tym m.in.: klasycznych bomb lotniczych OFAB-200-270 i FAB-250 (przenoszonych przez samoloty Su-24M, Su-24M2 i Su-25SM), jak również bomb kierowanych: KAB-500L naprowadzanych za pomocą lasera oraz KAB-500S-E – za pośrednictwem satelity (przenoszonych wyłącznie przez Su-34). Amerykańscy i brytyjscy analitycy wojskowi zwrócili jednak uwagę, że rosyjskie samoloty szturmowe i bombowe – z obawy przed ogniem małokalibrowych działek i naramiennych wyrzutni rakiet przeciwlotniczych – wykonywały loty bojowe z niepełnym obciążeniem uzbrojenia podwieszanego (zwykle nie przekraczając 35% swoich maksymalnych możliwości w tym zakresie) na średnich pułapach (często pod eskortą Su-30SM), relatywnie rzadko używając bomb kierowanych, a jeśli już, to poza porą nocną²⁰.

Ataki te były skoordynowane z rozpoczętymi 1 października lokalnymi kontruderzeniami syryjskich sił lądowych. W rezultacie zdobyto miasta: *Al-Salihiyeh (koło Aleppo)* oraz – zamieszkałe przez mniejszość chrześcijańską – *Al-Faraqas (nieopodal Hims)*. Wbrew rosyjskim deklaracjom większość atakowanych celów leżała poza obszarem opanowanym przez ISIS, a znajdowała się pod kontrolą – współpracujących ze Stanami Zjednoczonymi – opozycyjnych formacji zbrojnych²¹.

Jednak właściwa ofensywa lądowa na południe od Aleppo, w której – poza syryjskimi siłami rządowymi – wzięły udział również oddziały irańskiej Gwardii Rewolucyjnej oraz libańskiego Hezbollahu, nastąpiła dopiero 7 października. Było to czwarte natarcie syryjskie o tak dużej skali (w jej trakcie nastąpiło rozwinięcie walk na froncie o długości ok. 60 km

¹⁸ B. Taghvae, *What is Russia's...*, s. 6-7; J.A. Tirpak, *op. cit.*, s. 42.

¹⁹ B. Taghvae, *What is Russia's...*, s. 6-7; J. Binnie, *Russia begins airstrike...*, s. 4.

²⁰ J. Binnie, N. de Larrinaga, *Analysis: Russia unguided intervention*, „Jane's Defence Weekly”, 7 October 2015, s. 5; B. Taghvae, *What is Russia's...*, s. 6; J.A. Tirpak, *op. cit.*, s. 43; S. Büttner, *op. cit.*, s. 28; G. Jennings, B. Tigner, *Turkey protests second Russian air incursion in as many days*, „Jane's Defence Weekly”, 14 October 2015, s. 6.

²¹ B. Taghvae, *What is Russia's...*, s. 6; *Syrian Army liberated Christian City around Homs*, „South Front”, 1.10.2015 r. <https://southfront.org/syrian-army-liberated-christian-city-around-homs/> (21.01.2019); S. Büttner, *op. cit.*, s. 26-27;

rozciągniętym w prowincjach Hama i Idlib) od chwili rozpoczęcia w tym kraju wojny domowej i drugie (po ofensywie sił rządowych z października 2013 roku) zakończone sukcesem. Choć liczba lotów bojowych wykonanych tego dnia przez stacjonujące w Syrii samoloty W-KS nie zwiększyła się w porównaniu z poprzednimi dniami, to uderzenie wzmocniło 26 rakiet manewrujących 3M14T Kalibr-NK wystrzelonych z 4 okrętów Flotyli Kaspijskiej na 11 celów zlokalizowanych w mieście Raqqah, uważanym za nieoficjalną stolicę ISIS, jak również w okolicach Aleppo i Ildib²². Największe nasilenie działań rosyjskich samolotów przypadło na okres pomiędzy 9 a 13 października, gdy dobową liczbą lotów przekraczała 50, a w ostatnim z wymienionych dni sięgnęła rekordowego poziomu 88. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że tzw. północno-zachodnia ofensywa wojsk syryjskich miała przełomowe znaczenie, gdyż rozpoczęła serię kolejnych zwycięskich uderzeń, które zmieniły bieg wojny spychając opozycyjne formacje zbrojne, w tym ISIS do głębokiej defensywy²³.

Jednocześnie od pierwszych dni operacji zaczęły się pojawiać pewne problemy związane z koordynacją przelotów rosyjskich samolotów w syryjskiej przestrzeni powietrznej z samolotami wojskowymi koalicji państw zachodnich, a zwłaszcza Stanów Zjednoczonych, uczestniczących od 22 września 2014 r. w operacji „Inherent Resolve”, wymierzonej w ISIS. Źródła amerykańskie półoficjalnie informowały, że chociaż z zasady nie dochodziło do skrócenia dystansu pomiędzy samolotami W-KS a USAF poniżej 35 km, to 7 października odnotowano, iż 2 myśliwce bombardujące F-16C musiały przerwać atak na Rakkę, a trzy dni później w trakcie kolejnej misji bojowej zaszła konieczność zmiany kierunku podejścia do ataku ze względu na obecność w pobliżu rosyjskich samolotów (dodatkowo pomiędzy 3 a 5 października samoloty rosyjskie co najmniej trzykrotnie naruszyły turecką przestrzeń powietrzną, a kolejne incydenty doprowadziły kilka tygodni później – 25 listopada – do zestrzelenia rosyjskiego Su-24M przez tureckie F-16C). Ostatecznie obie strony ogłosiły o podpisaniu 20 października porozumienia w sprawie „ograniczenia ryzyka incydentów w locie”, choć jego szczegóły – na ze względu na prośbę Rosjan – pozostały poufne. Wiadomo jedynie, że ustalono pewne zakresy częstotliwości oraz linię komunikacji naziemnej w celu szybkiej wymiany informacji służących potencjalnej deeskalacji w tego rodzaju sytuacjach²⁴.

Ogółem w pierwszych 20 dniach operacji wykonano – według oficjalnych danych rosyjskiego Ministerstwa Obrony – 769-793 lotów bojowych (nie wyjaśniono dlaczego nie dało się uściślić wspomnianych danych w postaci jednej liczby), co daje średnio ok. 38-40 lotów dziennie (według amerykańskich źródeł wojskowych ich liczba była znacznie niższa).

²² N. Uskowi, *Temperature Rising. Iran's Revolutionary Guards and Wars in the Middle East*, Rowman & Littlefield, Lanham- London 2019, s. 84; C.R. Lister, *The Syrian Jihad. Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, Oxford Univ. Press, Oxford-New York 2015, s. 369; A. Barnard Anne, A.E. Kramer, *Russian Cruise Missiles Help Syrians Go on the Offensive*, „The New York Times”, 7 October 2015 <https://www.nytimes.com/2015/10/08/world/middleeast/russia-syria-conflict.html> (31.01.2019).

²³ *How Assad won the Syrian Civil War: A Timeline*, „Sky News”, 18 August 2018 (<https://news.sky.com/story/how-assad-won-the-syrian-civil-war-11473940>) (4.02.2019).

²⁴ S. Büttner, *op. cit.*, s. 28-29; J.A. Tirpak, *op. cit.*, s. 44; G. Jennings, B. Tigner, *Turkey protests second Russian air incursion...*, s. 6; M. Malenic, *US, Russia sign Syrian airspace MoU*, „Jane's Defence Weekly”, 28 October 2015, s. 6.

Rosyjskie media podały ponadto, że uderzono łącznie w 717-729 celów. Nie przedstawiono jednak informacji na temat skuteczności tych ataków²⁵.

WNIOSKI

Rosyjska interwencja w Syrii jest pierwszą operacją w historii Sił Zbrojnych FR (i wcześniej ZSRR), w którym wiodącą rolę – zarówno w składzie skierowanego tam kontyngentu wojskowego, jak i w odniesieniu do rezultatów działań – odegrały siły powietrzne. W konfliktach zbrojnych ostatnich kilku dekad (interwencja w Afganistanie, Czeczenii, Gruzji, wsparcie dla rebelii na Ukrainie) przywołany rodzaj sił zbrojnych odgrywał bowiem jedynie rolę wspomagającą, lub – w najlepszym razie – równorzędną wobec rosyjskich (radzieckich) sił lądowych.

Z drugiej strony musi zastanawiać fakt, w jaki sposób relatywnie niewielka grupa rosyjskich samolotów bojowych była w stanie osiągnąć to, czego nie udało się zrealizować znacznie dłużej operującym nad Syrią samolotom koalicji państw zachodnich. Czy dlatego, że operowała w ścisłej współpracy z syryjskimi siłami lądowymi, które posiadały przewagę w zakresie broni ciężkiej? Czy dlatego, że wojna w Syrii nie była klasycznym konwencjonalnym konfliktem zbrojnym o dużej intensywności działań a konfliktem asymetrycznym rozgrywanym z przeciwnikiem znacznie gorzej uzbrojonym? Czy też decydującym elementem okazał się w tym przypadku efekt psychologiczny?

Niezależnie od odpowiedzi na wspomniane pytania nie ulega wątpliwości, iż wsparcie powietrzne ze strony samolotów bojowych W-KS stało się istotnym czynnikiem, który w bardzo znaczącym stopniu umożliwił przejście syryjskich wojsk rządowych od działań defensywnych do operacji ofensywnych doprowadzając – jak się wydaje (analizując opisywane wydarzenia z perspektywy początku 2019 roku) – do ostatecznego przełomu w rozpoczętej w marcu 2011 roku wojnie. W rezultacie umożliwił zajęcie przez Rosję dominującej pozycji wśród wszystkich państw zaangażowanych we wspomniany konflikt.

BIBLIOGRAFIA

- Barnard Anne, Kramer Andrew E. 2015. "Russian Cruise Missiles Help Syrians Go on the Offensive". The New York Times 7 October In <https://www.nytimes.com/2015/10/08/world/middleeast/russia-syria-conflict.html>.
- Binnie Jeremy, de Larrinaga Nicholas. 2015. "Analysis: Russia unguided intervention". Jane's Defence Weekly 7 October.
- Binnie Jeremy, O'Connor Sean, Jennings Gareth. 2015. "Russia deploys powerful strike group to Syria". Jane's Defence Weekly 30 September.
- Binnie Jeremy. 2015. "Russia begins airstrike in Syria". Jane's Defence Weekly 7 October.
- Binnie Jeremy. 2015. "Russian airpower settles in for Syrian campaign". Jane's Defence Weekly 14 October.

²⁵ S. Büttner, *op. cit.*, s. 27; J.A. Tirpak, *op. cit.*, s. 41.

- Büttner Stefan. 2015. "A Russian Proxy War in Syria: Moscow's Military Intervention in the Middle East". *Combat Aircraft* December.
- Foss Christopher F., O'Halloran James C. (ed.). 2014. *IHS Jane's Land Warfare Platforms: Artiller & Air Defence 2014-2015*, Coulsdon: IHS-Jane's.
- Gunston Bill (ed.). 2016. *IHS Jane's All the World's Aircraft: Development & Production 2016-2017*, Coulsdon: IHS-Jane's.
- "How Assad won the Syrian Civil War: A Timeline". *Sky News* 18 August 2018 In <https://news.sky.com/story/how-assad-won-the-syrian-civil-war-11473940>.
- Jennings Gareth, Tigner Brooks. 2015. "Turkey protests second Russian air incursion in as many days". *Jane's Defence Weekly* 14 October.
- Karpenko Aleksandr Vladimirovich. 2001. *Katalog sovremennogo rossiyskogo vooruzheniya i konversionnoy tekhniki na mezhdunarodnykh vystavkakh vooruzheniy i voyennoy tekhniki (1992-2001 gg.)*. Chast' 1, Sankt Peterburg: „Bastion”. [Карпенко Александр Владимирович. 2001. Каталог современного российского вооружения и конверсионной техники на международных выставках вооружений и военной техники (1992-2001 гг.). Часть 1, Санкт Петербург: „Бастион”].
- Lappin Yaakov, Binnie Jeremy. 2015. "Russia, Iran step up support to prevent collapse of Assad forces". *Jane's Defence Weekly* 16 September.
- Lappin Yaakov. 2015. "No Progress reported from initial Israel, Russia deconfliction meeting". *Jane's Defence Weekly* 14 October.
- Lister Charles R. *The Syrian Jihad. Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. Oxford.
- Malenic Marina. 2015. "US, Russia sign Syrian airspace MoU". *Jane's Defence Weekly* 28 October.
- Markovskiy Viktor, Prikhodchenko Igor. 2011. *Shturmovik Su-25 'Grach'. Bronirovannyy naslednik Il-2*, Moskva: Eksmo. [Марковский Виктор, Приходченко Игорь. 2011. Штурмовик Су-25 'Грач'. Бронированный наследник Ил-2, Москва: Эксмо.]
- Markovskiy Viktor, Prikhodchenko Igor'. 2014. *Frontovoy bombardirovshchik Su-24. Yadernyy "fekhtoval'shchik" SSSR*, Moskva: Eksmo. [Марковский Виктор, Приходченко Игорь. 2014. Фронтовой бомбардировщик Су-24. Ядерный "фехтовальщик" СССР, Москва: Эксмо.]
- Martin-Vézian Louis (ed.). 2015. *Russian Intervention in Syria: Direct involvement – Limited Escalation with Turkey* 11 December In https://il.wp.com/www.offiziere.ch/wp-content/uploads-001/2015/12/RussianInSyria_v2.1.png?ssl=1.
- Mladenov Alexander. 2015. "Aircraft Profile: Sukhoi Su-34 Fullback. Fullback Full Ahead". *Air Forces Monthly* December.
- Mladenov Alexander. 2015. *Force Report* Univ. Press, Oxford-New York 2015.
- Mladenov Alexander. 2015. "Russian Air Force Frontal Aviation. Back to the Future of Red Fighters" *Air Forces Monthly* October.
- Norris John. 2005. *Collision Course: NATO, Russia and Kosovo*, Westport: Praeger Publ.
- O'Connor Sean. 2015. "Humaymin Air Base, Syria". *Jane's Defence Weekly* 28 October.
- Oruzhiye i tekhnologii Rossii. *Entsiklopediya XXI vek. Tom 10 - Aviatsionnoye vooruzheniye i avionika* (red. Ivanov Sergey), Izd. Dom „Oruzhiye i tekhnologii”, Moskva 2005. [Оружие и технологии России. Энциклопедия XXI век. Том 10 -

- Авиационное вооружение и авионика (red. Иванов Сергей), Изд. Дом „Оружие и технологии”, Москва 2005].
- Ripley Tim, Binnie Jeremy. 2015. “Russia to deploy artillery, helicopters to Syrian fronts”. Jane’s Defence Weekly 11 November.
- Saunders Stephen (ed.). 2009. Jane’s Fighting Ships 2009-2010, Coulsdon: Jane's Information Group.
- Soglasheniye mezhdu Rossiyskoy Federatsiyey i Siriyskoy Arabskoy Respublikoy o razmeshchenii aviatsionnoy grupy Vooruzhennykh Sil Rossiyskoy Federatsii na territorii Siriyskoy Arabskoy Respubliki, 26 avgusta 2015 g. [Соглашение между Российской Федерацией и Сирийской Арабской Республикой о размещении авиационной группы Вооруженных Сил Российской Федерации на территории Сирийской Арабской Республики, 26 августа 2015 г.] http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?doc_itself=&collection=1&backlink=1&nd=201112839&page=1&rdk=0#10.
- Spaulding Hugo, Kozak Christopher, Harmer Christopher, Urchick Daniel, McFate Jessica Lewis, Cafarella Jennifer, Gambhir Harleen, Kagan Kimberly. 2015. Russian Deployment to Syria: Putin’s Middle East Game Changer. Warning Intelligence Update, Institute for the Study of War, 17 September.
- Steshin Dmitriy, Kots Aleksandr. 2015. “Report from the Syria Frontline”. South Front 3.10.2015 In <https://southfront.org/report-from-the-syria-frontline/>.
- Syrian Army liberated Christian City around Homs, „South Front”, 1.10.2015 In <https://southfront.org/syrian-army-liberated-christian-city-around-homs/>.
- Taghvae Babak. 2015. “Syria Express”. Combat Aircraft December.
- Taghvae Babak. 2015. “What is Russia’s agenda?”. Air Forces Monthly November.
- Tirpak John A., 2015. “Russian Roulette”. Air Force Magazine December.
- Turner Barry (ed.). 2014. The Statesman’s Yearbook 2015. The Politics, Cultures and Economies of the World, Basingstoke-New York: Palgrave-Macmillan.
- Uskowi Nader. 2019. Temperature Rising. Iran's Revolutionary Guards and Wars in the Middle East, Rowman & Littlefield, Lanham- London.
- Willis David. 1999. Aerospace Encyclopedia of World Air Forces, London- Westport: Aerospace Publ.-AIRtime Publ.
- Yakubovich Nikolay. 2018. Siriyskaya prem'yera. Mnogotselevyye samolety Su-30, Su-34 i Su-35, Moskva: Eksmo. [Якубович Николай. 2018. Сирийская премьера. Многоцелевые самолеты Су-30, Су-34 и Су-35, Москва: Эксмо].
- Zinin Vladimir. 2007. “Russian AF Receives First Two Su-34”. Air Forces Monthly February.